C/2025/772

11.2.2025

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto

Kohti oikeudenmukaista siirtymää koskevaa lainsäädäntöehdotusta ja EU:n politiikkavälineitä vihreän kehityksen ohjelman sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamiseksi

(oma-aloitteinen lausunto)

(C/2025/772)

Esittelijä: **Dirk BERGRATH**

Neuvonantaja(t)	Christiny MILLER (esittelijän neuvonantaja) Anna KWIATKIEWICZ (ryhmä I:n neuvonantaja)
Komitean täysistunnon päätös	15.2.2024
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
Vastaava jaosto	”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö”
Hyväksyminen jaostossa	13.11.2024
Hyväksyminen täysistunnossa	5.12.2024
Täysistunnon numero	592
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	179/1/6

1. Päätelmät ja suositukset

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK):

1.1 korostaa, että EU:ssa on tärkeää toteuttaa oikeudenmukainen siirtymä Euroopan komission vuosien 2024–2029 strategisten painopisteiden ja poliittisten suuntaviivojen mukaisesti. Oikeudenmukaisella siirtymällä on erityinen vaikutus työelämään ja merkitystä toimialojen, alueiden, työpaikkojen ja osaamisen (mukaan lukien sukupuoli- ja sukupolvinäkökohdat sekä haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät), sosiaalipalvelujen, jäsenvaltioiden välisen yhteistyön, hallinnon, elinkeinoelämän ja yritysten (erityisesti pk-yritysten) sekä rahoituksen ja investointien kannalta.

1.2 painottaa tarvetta laatia kattava työelämää koskeva toimenpidepaketti, johon nivotaan olemassa olevat EU-tason välineet ja jossa annetaan jäsenvaltioille riittävästi liikkumavaraa ottaa kansallisella ja alueellisella tasolla käyttöön tarkoituksenmukaisia ratkaisuja. Tässä yhteydessä voidaan uudistaa ja tarkistaa voimassa olevia suosituksia ja lainsäädäntöä.

1.3 kehottaa laatimaan toimenpidepaketin työelämän oikeudenmukaisesta siirtymästä, jossa muutoksia ennakoidaan ja hallitaan käyttäen johtavina periaatteina työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja työehtosopimusneuvotteluja ([1]).

Paketin olisi sisällettävä muun muassa seuraavat toimenpiteet:

— Kartoitetaan osaamistarpeet ja -strategiat.

— Perustetaan ja pannaan täytäntöön tarkoituksenmukaisia osaamisen kehittämisohjelmia.

— Taataan kaikille työntekijöille merkityksellinen ja täytäntöönpanokelpoinen mahdollisuus koulutustunteihin, joista saa täyden korvauksen.

— Varmistetaan, että yritystasolla otetaan sovellettavien sääntöjen mukaisesti käyttöön tehokkaat järjestelmät työntekijöiden osallistumista, heille tiedottamista ja heidän kuulemistaan varten.

([1]) EUVL C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj.

— Nivotaan oikeudenmukaista siirtymää koskevat aloitteet osaksi Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ja eurooppalaisen ohjausjakson täytäntöönpanoa.

— Luodaan yrityksille vahvat kannustimet korjata osaamisvajeita ensisijaisesti tarjoamalla nykyiselle henkilöstölleen ammatillista täydennyskoulutusta ja laatia, julkaista sekä päivittää säännöllisesti siirtymäsuunnitelmia, joissa ennakoidaan muutoksia ja kehitellään strategioita mahdollisten vaikutusten hallitsemiseksi. Edistetään oppisopimus- ja koulutusmaksuihin kohdistuvien rahoitusosuuksien korottamista kansallisten mallien mukaisesti, jotta niistä saadaan aluetasolle osarahoitusta työntekijöiden kouluttamiseen.

1.4 suosittaa siirtymätoimien yksityiskohtaista kartoittamista sen varmistamiseksi, että siirtymän haasteet ja sen tarjoamat mahdollisuudet tiedostetaan EU:n, jäsenvaltioiden ja alueiden tasolla nyt ja tulevaisuudessa. Asianmukaisten tasojen poliittisten päättäjien sekä yritysten on hyödynnettävä tätä tietämystä kattavien siirtymäsuunnitelmien ja osaamisstrategioiden laadinnassa yhteistyössä työmarkkinaosapuolten ja muiden sidosryhmien kanssa sekä edistymisen seurannassa. Toimintapolitiikkojen ja parhaiden käytäntöjen kartoitusta voisi johtaa Euroopan komission perustama oikeudenmukaisen siirtymän seurantakeskus, joka voisi myös tukea jäsenvaltioita tietojen ja seurannan avulla.

1.5 kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita varmistamaan riittävän rahoituksen kasvattamalla oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja sosiaalista ilmastorahastoa, saattamalla ne samaan linjaan muiden sellaisten EU:n rahastojen kanssa, joiden varoilla edistetään oikeudenmukaisen siirtymän tavoitteita, sekä vahvistamalla rahoituspohjaa ja hyödyntämällä siinä muita rahoitusmuotoja ja mobilisoimalla yksityistä rahoitusta siirtymää varten.

2. **Johdanto**

2.1 Euroopan unioni on sitoutunut Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa oikeudellisesti vähentämään päästöjä 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä ja saavuttamaan ilmastoneutraaliuden vuoteen 2050 mennessä. Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa koskevassa komission tiedonannossa todetaan, että siirtymän on oltava oikeudenmukainen ja osallistava ja että sen yhteydessä on asetettava etusijalle ihmiset ja kiinnitettävä erityistä huomiota niihin alueisiin, toimialoihin ja työntekijöihin, joilla on edessään suurimmat haasteet ([2]). Oikeudenmukainen ilmastosiirtymä, jonka tavoitteena on maailmanlaajuisen kilpailukyvyn säilyttäminen ja unionin energiaomavaraisuuden vahvistaminen, on myös yksi Eurooppa-neuvoston painopisteistä vuosina 2024–2029 ([3]).

2.2 Komission tiedonannossa Euroopan vuoden 2040 ilmastotavoitteesta esitetään kasvihuonekaasujen nettopäästöjen vähentämistä 90 prosentilla vuoden 1990 tasosta. ETSK kannattaa suositeltua 90 prosentin tavoitetta vuodelle 2040, koska se vastaa tutkijoiden käsitystä Euroopan oikeudenmukaisesta osuudesta 1,5 asteen tavoitetta ajatellen. Komitea korostaa kuitenkin, että kaikkien alojen on ratkaisevan tärkeää toimia koordinoidusti, jotta vuoden 2040 tavoite kyetään saavuttamaan. Komitea painottaa samalla, että tavoite on vaativa ja se voidaan saavuttaa vain, jos otetaan käyttöön mahdollistavat toimintapolitiikat, joilla varmistetaan Euroopan teollisuuden kilpailukyky ja oikeudenmukainen siirtymä hyödyntäen kustannustehokkaasti kaikkia päästöttömiä ja vähähiilisiä teknologioita ([4]). On välttämätöntä toteuttaa uudelleenjakotoimenpiteitä sosiaalisten vaikutusten lieventämiseksi, jotta ketään ei jätetä jälkeen ([5]).

2.3 Siirtymä tuo uusia mahdollisuuksia ja vakavia haasteita yrityksille ja työpaikkojen luomiseen sekä työntekijöille kaikilla taitotasoilla, mutta se hyödyttää joitakin alueita enemmän kuin toisia. EU:n koheesiopolitiikalla ja kansallisilla toimenpiteillä on edelleen keskeinen rooli niiden alueiden tukemisessa, joihin siirtymä vaikuttaa eniten ([6]). Siirtymällä on välittömiä vaikutuksia arviolta 40 prosentille EU:n työntekijöistä ([7]).

2.4 Samaan aikaan vaarana on lipsuminen EU:n vihreän kehityksen ohjelman tavoitteista, kun ympäristömyönteisten toimintapolitiikkojen vastustus voimistuu suuren yleisön keskuudessa ja poliittisissa piireissä, koska siirtymän koetaan olevan nykymuodossaan epäoikeudenmukainen ([8])· ([9]), ja kun yrityksille koituvat velvoitteet lisääntyvät ja keskeiset edellytykset vahvemmalle liiketaloudelliselle toiminnalle Euroopassa puuttuvat ([10]). Mielipidekyselyjen mukaan suurin osa eurooppalaisista kuitenkin kannattaa edelleen oikeudenmukaista vihreää siirtymää ([11]).

([2]) COM(2019) 640 final.
([3]) Eurooppa-neuvoston vahvistama strateginen ohjelma 2024–2029.
([4]) EUVL C, C/2024/4667, 9.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4667/oj.
([5]) COM(2024) 63 final.
([6]) COM(2024) 63 final.
([7]) https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2024-08/ef23032en.pdf.
([8]) *A new governance framework to safeguard the European Green Deal*.
([9]) *Enabling the green and just transition*.
([10]) http://antwerp-declaration.eu/.
([11]) Erityiseurobarometri 100.1 – Parlametri-kyselytutkimus 2023.

2.5 Meneillään olevan siirtymän oikeudenmukaisuus on olennaisen tärkeää. Kansainvälisen työjärjestön oikeudenmukaisesta siirtymästä antamien suuntaviivojen mukaan kaikkien kannalta oikeudenmukainen siirtymä ympäristökestävään talouteen edellyttää, että siirtymä hoidetaan hyvin ja että se edistää tavoitetta taata kaikille mahdollisuus ihmisarvoiseen työhön, turvata sosiaalinen osallisuus ja poistaa köyhyys ([12]).

3. **EU:n nykyisten politiikkavälineiden rajoitukset**

3.1 ETSK suhtautuu myönteisesti EU-tasolla jo käytössä oleviin lukuisiin politiikkavälineisiin, jotka liittyvät joko suoraan tai välillisesti oikeudenmukaiseen siirtymään, ja antaa niille tunnustusta mutta huomauttaa myös ristiriidoista ja aukoista joidenkin toimintapolitiikkojen välillä.

3.2 ETSK on tyytyväinen neuvoston suositukseen oikeudenmukaisesta siirtymisestä ilmastoneutraaliuteen, mutta toteaa, ettei tämä ei-sitova suositus tarjoa kattavaa toimintapoliittista perustaa, jota EU tarvitsee voidakseen reagoida siirtymän kaikkiin vaikutuksiin ([13]). Jäsenvaltioita olisikin tuettava niiden pyrkimyksissä panna suositus täytäntöön kansallisten olosuhteiden mukaisesti.

3.3 Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi ja ehdotettu sosiaalinen ilmastorahasto ovat hyödyllisiä välineitä oikeudenmukaisen siirtymän tehostamiseksi ja hallinnoimiseksi alueellisella ja alakohtaisella tasolla. Ne ovat kuitenkin kooltaan ja soveltamisalaltaan suppeita ja koskevat vain pientä osaa siirtymäprosessista ([14]). Sosiaalisen ilmastorahaston ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varat eivät ole riittävät rahastoille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, ja ne olisi käytettävä tehokkaasti ([15]).

3.4 Jotta oikeudenmukaisen siirtymän politiikkakehyksen avulla saataisiin poistettua tätä siirtymää edistävän EU:n välineistön aukot, sen tulisi mahdollistaa Pariisin sopimuksen ([16]), Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman ([17]) ja sen kestävän kehityksen tavoitteiden ([18]), Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin sekä pitkän aikavälin kilpailukykystrategian ([19]) täysimittainen täytäntöönpano. Kansainvälisen työjärjestön ILO:n oikeudenmukaisesta siirtymästä antamat suuntaviivat ([20]) tarjonnevat vaihtoehtoja oikeudenmukaisen siirtymän politiikkakehyksen laatimista, täytäntöönpanoa ja seurantaa varten ([21]).

4. **Työelämän oikeudenmukaista siirtymää koskeva EU:n toimenpidepaketti ja siihen liittyvät välineet**

4.1 Oikeudenmukainen siirtymä on monimutkainen prosessi, joka vaikuttaa suureen osaan yhteiskuntaa, eikä yksi ainoa politiikkaväline riitä vastaamaan tähän haasteeseen. ETSK kehottaakin arvioimaan nykyisten ohjauskeinojen puutteita ja täydentämään niitä tarvittaessa uusilla työelämää koskevilla toimenpiteillä, jotta saadaan aikaan koordinoitu työelämää koskeva toimenpidepaketti, johon nivotaan olemassa olevat EU-tason välineet ja jossa annetaan jäsenvaltioille riittävästi liikkumavaraa ottaa kansallisella tai alueellisella tasolla käyttöön tarkoituksenmukaisia ratkaisuja. Jäljempänä esitetyissä ehdotuksissa hahmotellaan tällaisen toimenpidepaketin sisältöä.

4.2 Toimenpidepaketissa olisi huomioitava työelämän oikeudenmukaiseen siirtymään liittyvät eri osa-alueet, perussopimuksissa määritelty toimivallanjako ja työmarkkinaosapuolten rooli eli toimialat, alueet, työpaikat ja osaaminen (mukaan lukien sukupuoleen, eri sukupolviin ja haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin liittyvät näkökohdat), sosiaalipalvelut, jäsenvaltioiden välinen yhteistyö, hallinto, elinkeinoelämä ja yritykset (erityisesti pk-yritykset) sekä rahoitus ja investoinnit.

([12]) *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all.*
([13]) EUVL C 486, 21.12.2022, s. 95.
([14]) EUVL C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj.
([15]) *The European Green Deal and the "Leave No One Behind" principle.*
([16]) Pariisin sopimus.
([17]) Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030.
([18]) Kestävän kehityksen tavoitteet.
([19]) EU:n pitkän aikavälin kilpailukyky vuoden 2030 jälkeen.
([20]) *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all.*
([21]) EUVL C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj.

Toimialat

4.3 Työpaikkojen laadun parantamiseen ja seurantaan liittyvä työ on ensiarvoisen tärkeää tehdä alakohtaisesti ([22]). Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mukaan siirtymää tarvitaan – eri aikoina ja vaihtelevassa määrin – kaikilla aloilla ([23]). Siirtymä on kuitenkin haastavampi enemmän kasvihuonekaasupäästöjä tuottavilla toimialoilla, kuten öljyyn, hiileen, kaasuun ym. fossiilisiin polttoaineisiin perustuvilla energia-aloilla sekä liikennealalla ([24]). Samanaikaisesti tarvitaan innovointia, jotta löydettäisiin vähähiilisiä energiavaihtoehtoja, energian varastointi- ja hiilidioksidin talteenottoratkaisuja sekä muita teknologioita, jotka voivat helpottaa siirtymää. Tällaiset muutokset vaikuttavat kyseisten alojen yrityksiin, niiden työntekijöihin ja sijaintialueisiin sekä kilpailukykyyn ja ruoan saatavuuteen.

Ehdotukset:

— Komission olisi koordinoitava tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa yksityiskohtaista kartoitusta, jonka perusteella voidaan muodostaa käsitys siitä, millä strategisilla aloilla toiminta laajenee, muuttuu siirtymän myötä tai supistuu ja loppuu vaiheittain kokonaan. Kartoituksen yhteydessä olisi hahmoteltava tarvittavat tukitoimenpiteet, kuten EU:n rahoitus, valtiontuki, sosiaalipalvelut, väliaikainen sosiaalituki ja uudelleenkoulutus työpaikan vaihdosten helpottamiseksi. Kartoituksen yhteydessä tulee analysoida siirtymän vaikutuksia työllisyyteen ja osaamiseen eri maissa, alueilla ja toimialoilla, alihankkijat ja arvoketjun loppupään toimijat mukaan luettuina ([25]), ja selvittää vuosien 2024–2029 poliittisten suuntaviivojen suositusten mukaisesti niin ikään sitä, millaisia kielteisiä heijastusvaikutuksia siirtymän toteuttaminen Euroopassa saattaa aiheuttaa myös muualla maailmassa, jotta niitä voidaan hillitä alakohtaisten ja alueellisten siirtymäsuunnitelmien avulla.

— Yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa ja työehtosopimusneuvottelujen yhteydessä olisi kehiteltävä siirtymäpolkuja ja työpaikasta toiseen siirtymistä koskevia suunnitelmia.

— Alakohtaisia suunnitelmia harkittaessa olisi otettava huomioon vastavuoroisuus ja maailmanlaajuiset sitoumukset, myös kansainväliset kauppasopimukset.

Alueet

4.4 Koska joidenkin alojen toiminta tullaan ajamaan alas, niistä riippuvaisiin alueisiin kohdistuu huomattavia vaikutuksia, mutta eri aikoina ja vaihtelevassa määrin. Koetukselle joutuvien alueiden on uudistettava ja monipuolistettava taloutensa rakennetta siirtymällä uusille taloudellisen toiminnan aloille, valmisteltava työntekijöitä muutokseen ja tulevaisuuden työpaikkoihin ja pidettävä yllä sosiaalista yhteenkuuluvuutta ([26]). EU-maiden työntekijöillä olisi oltava vapaus jäädä alueelleen ([27]) ja työllistyä laadukkaisiin ja tuottaviin paikallisiin työpaikkoihin, jotka edistävät heidän paikallisyhteisöjensä – erityisesti maaseutualueiden – kehitystä ja hyvinvointia. Tämä edellyttää, että luodaan suotuisa ympäristö, joka edesauttaa olemassa olevien yritysten rakennemuutoksia sekä investointeja ja työpaikkojen luomista vihreää siirtymää varten.

Ehdotukset:

— Euroopan komission ja jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että alueilla on yhteistyössä paikallisyhteisöjen ja asianmukaisen tason työmarkkinaosapuolten kanssa kehitettyjä paikkalähtöisiä siirtymäpolkuja sekä alakohtaiset siirtymäsuunnitelmat, joiden puitteissa huolehditaan vaihtoehtoisista työllistymismahdollisuuksista ja koulutuksen tarjoamisesta. Jäsenvaltioiden olisi tuettava yhteisölähtöisiä aloitteita ja varmistettava, että paikallisia asukkaita ja kansalaisyhteiskuntaa kuullaan laajasti.

Työpaikat ja osaaminen

4.5 Siirtymässä työpaikkojen määrä vähenee toisilla aloilla merkittävästi, kun taas toisilla aloilla toimenkuvat ja osaamisvaatimukset muuttuvat. Toimintapolitiikat, joilla toteutetaan tavoite vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä, voivat vaikuttaa kaiken kaikkiaan myönteisesti työpaikkojen määrään ([28]). Näkyvimmäksi prosessiksi nousee todennäköisesti työpaikkojen korvautuminen ja toimenkuvien uudistuminen, riippuen sekä kansallisesta kontekstista että lähtötilanteesta.

([22]) https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2024-08/ef23032en.pdf.
([23]) COM(2019) 640 final.
([24]) Greenhouse gas emissions by aggregated sector, https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/daviz/ghg-emissions-by-aggregated-sector-5#tab-dashboard-02.
([25]) EUVL C 275, 18.7.2022, s. 101.
([26]) Oikeudenmukaisen siirtymän foorumi.
([27]) *Much more than a market – Speed, Security, Solidarity*.
([28]) Euroopan komission yhteinen tutkimuskeskus, Murauskaite-Bull, I., Scapolo, F., Muench, S. ym., *The future of jobs is green*, julkaisutoimisto, 2021.

Ehdotukset:

— Euroopan komission ja jäsenvaltioiden olisi pyrittävä yhteisymmärrykseen laadukkaista vihreistä työpaikoista sekä tällaisten työpaikkojen työsuhdeturvasta, työoloista ja -ehdoista ja laadittava tätä koskevat suuntaviivat. Niiden olisi lisäksi helpotettava jäsenvaltioiden välistä vaihtoa, jotta voitaisiin edistää hyviä käytäntöjä ja esitellä, miten EU:n sosiaalialan säännöstö on pantu täytäntöön jäsenvaltioiden tasolla. ETSK pitää tervetulleena, että komissio aikoo vuosien 2024–2029 poliittisten suuntaviivojensa ([29]) mukaan laatia yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa laadukkaita työpaikkoja koskevan etenemissuunnitelman, ja pyytää komissiota harkitsemaan tässä lausunnossa esitettyjä ehdotuksia.

— Hyödyntämällä alue-, toimiala- ja työpaikkatasolla ajantasaisten työmarkkina- ja osaamistietojen hankintaa ja näihin osa-alueisiin liittyvää ennakointia voidaan määrittää ammattikohtaiset ja monialaiset taitotarpeet ja ennustaa tulevaa osaamiskysyntää sekä mukauttaa opetussuunnitelmia niiden mukaisesti, jotta tarpeisiin pystytään vastaamaan lyhyellä ja pitkällä aikavälillä ([30]).

— Jäsenvaltioiden olisi kehitettävä ja edistettävä täydennys- ja uudelleenkoulutusstrategioita, jotta siirtymässä tarvittavia uusia taitoja tarjoavaan ja sen synnyttämiin työpaikkoihin valmistavaan koulutukseen saataisiin mukaan lisää aikuisia. Niiden olisi myös päivitettävä ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmia ja -ohjelmia ja edistettävä koulutusalan toimijoiden ja pk-yritysten, työelämään integroitumista edistävien yhteiskunnallisten yritysten ja työmarkkina-osapuolten keskinäisten kumppanuuksien tiivistämistä ammatillisen koulutuksen kansallisten hallintomallien ja käytäntöjen mukaisesti. Lisäksi niiden olisi otettava käyttöön tai vahvistettava järjestelyjä, joilla tuetaan oppisopimus-koulutusta, palkallista harjoittelua ja työn varjostamista vahvoine koulutussisältöineen erityisesti mikro- ja pk-yrityksissä, mukaan lukien ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamista edistävät ja osaamisvajeesta kärsivillä aloilla toimivat yritykset. Tällaisia järjestelyjä olisi seurattava ja arvioitava kansallisesti tai alueellisesti, ja niiden yhteydessä olisi pyrittävä turvaamaan työpaikkojen laatu ([31]).

— Pk-yrityksille tulee tarjota asianmukaisia kannustimia investoida täydennys- ja uudelleenkoulutukseen, ja lisäksi tulee edistää yrittäjien ja työntekijöiden elinikäisen oppimisen kulttuuria, myös pienistä osaamiskokonaisuuksista annettavien todistusten avulla.

— Tulee edistää pk-yritysten verkostoitumista tietämyksen jakamiseksi.

— Tulee edistää hyvien käytäntöjen pohjalta työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua siitä huolehtimiseksi, että työssäkäyvät tai työpaikkaa vaihtamassa olevat voivat saada tukea lyhyempiin tai pidempiin koulutuskursseihin, joilla he voivat kehittää osaamistaan. Tätä voitaisiin harkita vuoden 2025 alkupuolelle kaavaillun Euroopan työmarkkina-osapuolten vuoropuhelua koskevan uuden sopimuksen yhteydessä ([32]).· ([33])

— Oikeudenmukainen siirtymä olisi otettava osaksi kansallisia osaamisstrategioita, ja niissä olisi huomioitava komission käynnistämän Euroopan osaamisohjelman ja päivitetyn uuden teollisuusstrategian sisältämät ehdotukset. Myös osaamissopimuksen mukaiset osaamiskumppanuudet ovat tärkeä siirtymää edistävä tekijä ([34]).

— Osaamisstrategioissa olisi puututtava olemassa olevaan sukupuolten epätasa-arvoon ja huolehdittava siitä, että oikeudenmukaisen siirtymän politiikoilla edistetään aktiivisesti sukupuolten tasa-arvoa ([35]).· ([36]) Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä myös siihen, millaisia työpaikan vaihdoksiin tai menetyksiin liittyviä vaikutuksia on odotettavissa työmarkkinoilta syrjäytymisen vaarassa olevissa väestöryhmissä, joihin kuuluvat esimerkiksi vammaiset henkilöt, ikäihmiset, maahanmuuttajat ja pitkäaikaistyöttömät.

— ETSK pyytää Euroopan komissiota harkitsemaan edellä mainittuja seikkoja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevan toimintasuunnitelman seuraavan tarkistuksen yhteydessä.

Sosiaalipalvelut ja sosiaalisen suojelun järjestelmät

4.6 Jäsenvaltioita olisi kannustettava tarkistamaan, että niiden tarjoamien sosiaalipalvelujen ja sosiaalisen suojelun järjestelmien avulla pystytään tukemaan vihreää siirtymää ja auttamaan sen koettelemia ihmisiä mahdollisimman tehokkaasti kohti kestävää työtä sekä vähentämään köyhyyttä ja eriarvoisuutta. Sosiaalinen suojelu edistää omalta osaltaan ilmastonmuutokseen sopeutumista ja sen hillitsemistä ja tukee myös oikeudenmukaista siirtymää suojelemalla ihmisten tuloja, terveyttä ja työpaikkoja. Tämä voi puolestaan lisätä siirtymän yleistä hyväksyntää ([37]).

([29]) https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_fi?filename=Political Guidelines 2024-2029_FI.pdf.
([30]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([31]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([32]) *New framework for a just digital and green transition*.
([33]) Poliittiset suuntaviivat seuraavalle Euroopan komissiolle 2024–2029.
([34]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([35]) Euroopan komission yhteinen tutkimuskeskus, Murauskaite-Bull, I., Scapolo, F., Muench, S. ym., *The future of jobs is green*, julkaisutoimisto, 2021.
([36]) *Considering gender in regional transformations*.
([37]) https://www.ilo.org/publications/flagship-reports/world-social-protection-report-2024-26-universal-social-protection-climate.

Ehdotukset:

— Euroopan komission olisi nivottava oikeudenmukaista siirtymää koskevat aloitteet osaksi Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ja eurooppalaisen ohjausjakson täytäntöönpanoa. EU:n ja sen jäsenvaltioiden olisi taattava asetuksen (EY) N:o 883/2004 mukaisesti vapaa liikkuvuus sosiaaliturvan suhteen, kun työntekijä siirtyy toiseen jäsenvaltioon.

— Jäsenvaltioita olisi kehotettava tarkastelemaan ja tarvittaessa mukauttamaan sosiaalipalvelujaan ja sosiaalisen suojelun järjestelmiään, jotta ne vastaisivat nykypäivän sosiaalisia, ympäristöön liittyviä ja taloudellisia haasteita, sekä varmistamaan, että vihreän siirtymän kustannukset ja hyödyt jakautuvat tasapuolisesti ja että yleishyödylliset palvelut ovat korkealaatuisia, kohtuuhintaisia ja helposti saatavilla. Sosiaalijärjestelmissä voitaisiin kansallisesta tilanteesta riippuen muun muassa toteuttaa aktiivista työmarkkinapolitiikkaa, tarjota työttömyysetuuksia, antaa köyhyydessä tai köyhyysvaarassa eläville asianmukaista tukea, soveltaa vähimmäispalkkoja ja hyödyntää ekoseteleitä ja suoraa tulotukea ([38]). Kansallisten viranomaisten olisi tehtävä yhteistyötä voittoa tavoittelemattomien toimijoiden, yhteiskunnallisten yritysten ja muiden sosiaalipalveluja tarjoavien tahojen kanssa haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien ja yksityishenkilöiden tunnistamiseksi ja auttamiseksi väliaikaisin toimenpitein.

— Sosiaalisen suojelun järjestelmiä voidaan mukauttaa sen varmistamiseksi, että ne tarjoavat toimeentuloturvan erityisesti työpaikasta toiseen siirryttäessä sekä terveys- ja hoitopalvelut asianmukaisen sosiaalisen infrastruktuurin kautta etenkin ankarimmalle koetukselle joutuvilla alueilla ja heikoimmassa asemassa oleville väestöryhmille. Tällä tavoin voidaan ehkäistä sosiaalista syrjäytymistä ja torjua terveyteen ja ilmastoon liittyviä riskejä ([39]).

— Jäsenvaltioiden olisi edistettävä toimialojen, alueiden ja maiden välistä työvoiman liikkuvuutta tehokkaasti kohdennetuilla ja hyvin suunnitelluilla työhönotto- ja siirtymäkannustimilla ([40]).

Jäsenvaltioiden välinen yhteistyö

4.7 Yhteistyö on olennaisen tärkeää, jotta tuettaisiin yhteenkuuluvuutta ja kilpailukykyä sen sijasta, että EU:ssa kilpaillaan alhaisimmalla sääntelytasolla. Monet oikeudenmukaisen vihreän kehityksen ohjelman edellyttämät toimintapolitiikat määritellään kansallisella tasolla, ja ne edellyttävät jäsenvaltioilta koordinoituja toimia.

Ehdotukset:

— Koska työpaikkojen menetykset ja uusien työpaikkojen syntyminen eivät jakaudu EU:ssa tasaisesti ja eri alueilla on erilaisia vahvuuksia eri teknologia- ja osaamisaloilla, teollisuus- ja koheesiopolitiikan olisi oltava johdonmukaista, jotta EU:n asema maailmantalouden toimijana vahvistuisi ja siirtymä toteutuisi oikeudenmukaisesti kaikkialla unionissa ([41]).

— EU:n olisi hyväksyttävä oikeudenmukaista siirtymää koskevien tavoitteiden mukainen teollisuusstrategia, jolla varmistetaan tasapuoliset toimintaedellytykset. Se voisi määritellä tätä varten strategiset teollisuudenalat ja arvoketjut sekä kunkin alueen taloudellisen potentiaalin ja koordinoida niiden panoksia EU:n laajuisiin arvoketjuihin ([42]). ([43]) Mallina voitaisiin käyttää Euroopan yhteistä etua koskevia tärkeitä hankkeita (IPCEI) ([44]).

— Koheesiopolitiikan on jatkossakin oltava tärkeä oikeudenmukaisen siirtymän edistämiskeino alueilla, jotka ovat vahvasti riippuvaisia fossiilisiin polttoaineisiin tukeutuvasta infrastruktuurista. Strategisten teollisuushankkeiden kehittämiseen alueilla, joilla ei ole kapasiteettia rahoittaa tällaisia investointeja, voidaan myöntää avustuksia ja lainoja EU-tason rahastosta, kuten ehdotetusta Euroopan kilpailukykyrahastosta ([45]). Julkisessa tuessa – esim. avustukset, lainat ja julkiset hankinnat – olisi noudatettava sosiaalisia ja ympäristöehtoja, joilla varmistetaan, että julkisen rahoituksen saaminen edellyttää tavoitteissa edistymistä ([46]).

— Jäsenvaltioille, jotka eivät hyödynnä riittävästi EU:n strategisia rahoitusvälineitä innovointiin, tutkimukseen ja kehittämiseen sekä teollisuuden mittakaavan laajentamiseen, on annettava erityistä tukea, etenkin jos mailla on finanssipoliittisia rajoituksia.

([38]) EUVL C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj.
([39]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([40]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([41]) ZOE Institute for Future-Fit Economies (2024), *A Unified Industrial Transition for Europe (UnITE) Pact*.
([42]) *Much more than a market – Speed, Security, Solidarity*.
([43]) ZOE Institute for Future-Fit Economies (2024), *A Unified Industrial Transition for Europe (UnITE) Pact*.
([44]) Mario Draghin raportti.
([45]) Poliittiset suuntaviivat seuraavalle Euroopan komissiolle 2024–2029.
([46]) ZOE Institute for Future-Fit Economies (2024), *A Unified Industrial Transition for Europe (UnITE) Pact*.

— Jäsenvaltiotasolla on pyrittävä turvaamaan eri alojen ja työmarkkinoiden koordinoiduilla kansallisilla suunnitelmilla laadukkaat työpaikat siirtymässä ja tarjottava samalla asianmukaiset mekanismit, joiden avulla kansalliset työmarkkinaosapuolet voivat osallistua prosessiin.

Hallinto

4.8 Oikeudenmukaisen siirtymän hallintoulottuvuutta ei saa aliarvioida. Pelkkä politiikkaväline tai kokoelma välineitä ei riitä oikeudenmukaisen siirtymän toteuttamiseen, joka on monimutkainen tehtävä. Ohjauskeinojen välisten kompromissien tekemistä olisi vältettävä tai vähennettävä selvittämällä niiden mahdollinen tarve varhaisessa vaiheessa.

Ehdotukset:

— Oikeudenmukaisen siirtymän politiikkakehyksen tärkeintä antia on kokonaisvaltainen, koordinoitu ja yhdennetty poliittinen lähestymistapa. Sen toteuttamisen kulmakiviä ovat työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja kansalaisvuoropuhelu, joiden kautta yhteiskunta on edustettuna, sekä paikallis- ja alueviranomaisten osallistuminen ([47]).

— Tulee kehittää analysointi- ja seurantavälineitä, jotka auttavat kattavien toimenpidepakettien suunnittelussa ja työpaikasta toiseen siirtymistä edistävien ohjelmien (uudelleen- ja täydennyskoulutustoimenpiteet, siirtymisavustukset jne.) tehokkuuden seurannassa ([48]).

— Politiikkojen pitkän aikavälin taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristövaikutukset on otettava järjestelmällisesti huomioon päätöksenteon kaikilla tasoilla, erityisesti ennakkoarvioinneissa. Päätöksentekijöiden olisi esiteltävä arviointi-, ennakointi- ja seurantatoimien tuloksia yleisölle säännöllisin väliajoin ja järjestettävä työmarkkinaosapuolten, kansalaisyhteiskunnan ja muiden sidosryhmien kanssa näkemysten vaihtoa tärkeimmistä tuloksista ja mahdollisista mukautuksista ([49]).

— Kaikilla päätöksentekotasoilla olisi tarjottava kaikkien tasojen työntekijöille ja heidän edustajilleen sekä kaikkien toimialojen ja kokoluokkien yrityksille täydet ja merkitykselliset mahdollisuudet osallistua muutosten ennakointiin ja rakenneuudistusprosessien hallintaan. Tämä koskee myös vihreään siirtymään liittyviä uudistusprosesseja kaikissa päätöksenteko- ja täytäntöönpanovaiheissa ([50]).

— Yksilöiden, kansalaisyhteiskunnan, työmarkkinaosapuolten ja sidosryhmien olisi päästävä päätöksentekoon osallistumisen kautta vaikuttamaan tarvittavien ratkaisujen suunnitteluun ja täytäntöönpanoon asianmukaisilla tasoilla. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä haavoittuvassa asemassa olevien tai aliedustettujen ryhmien edustajien tavoittamiseen, jotta he voivat esittää näkemyksensä ([51]).

— Toimintapolitiikkojen puitteissa on koordinoitava päätöksentekoa kaikilla tasoilla ja kaikilla asiaan liittyvillä politiikan aloilla, unohtamatta myöskään tutkimusta ja innovointia. Vertikaalisessa mielessä tämä tarkoittaa sitä, että alue- ja paikallisviranomaisia tulee kannustaa osallistumaan aktiivisesti oikeudenmukaisen siirtymän politiikkojen suunnitteluun, kehittämiseen, täytäntöönpanoon ja seurantaan. Horisontaalisesta näkökulmasta tarkasteltuna päättäjien on tehtävä yhteistyötä politiikanalojen rajat ylittävästi, jotta saadaan selville eri toimintavaihtoehtojen puutteet ja päällekkäisyydet, niiden edellyttämät kompromissit ja niiden yhteisvaikutukset. Tällaisten seikkojen havaitsemista tulee edistää laatimalla luotettavia ja läpinäkyviä (ennakko)arviointeja työllisyys-, sosiaali- ja jakaumavaikutuksista ja valtavirtaistamalla niiden käyttö ([52]).

Nimenomaan EU:n tasoa koskevat ehdotukset:

— Asetus energiaunionin hallinnosta ja eurooppalainen ilmastolaki ([53]) on hyväksytty ja päivitetty äskettäin, mutta niiden tulevissa tarkistuksissa, jotka mainitaan energia- ja asumisasioista vastaavan komissaariehdokkaan toimeksiantokirjeessä, voitaisiin harkita oikeudenmukaisen siirtymän tavoitteiden sisällyttämistä monitasoisen hallinnon rakenteisiin. Tähän kuuluu sen varmistaminen, että kansallisissa energia- ja ilmastosuunnitelmissa huomioidaan oikeudenmukaisen siirtymän prioriteetteja koskeva työmarkkina- ja kansalaisvuoropuhelu, sekä näiden suunnitelmien yhä tehokkaampi niveltäminen muihin politiikan aloihin, kuten yhteiseen maatalouspolitiikkaan ([54]).

([47]) EUVL C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj.
([48]) Työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean keskeiset viestit oikeudenmukaisesta siirtymisestä ilmastoneutraaliuteen annetun neuvoston suosituksen täytäntöönpanosta.
([49]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([50]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([51]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([52]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([53]) Energiaunionin hallinto.
([54]) EUVL C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj.

— Oikeudenmukaisen siirtymän seurantakeskuksen olisi seurattava EU-tasolla oikeudenmukaisen siirtymän edistymistä unionissa – myös EU:n tason suuntaviivoihin perustuvia kansallisia politiikkoja ja strategioita – esim. eurooppalaisen ohjausjakson ja kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien yhteydessä ([55]). Työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunta olisi otettava mukaan seurantaindikaattorien kehittämiseen. Seurantakeskuksen olisi lisäksi annettava panos ajantasaisten työmarkkina- ja osaamistietojen hankintaan ja näihin osa-alueisiin liittyvään ennakointiin ja kartoitettava ja ennustettava ammattikohtaisia ja monialaisia taitotarpeita ([56]) vaihtaen säännöllisesti näkemyksiä jäsenvaltio- ja aluetason poliittisten päättäjien kanssa.

— ETSK ehdottaa, että laaja-alaisen koordinoinnin mahdollistamiseksi hyödynnettäisiin komission yhteisen tutkimuskeskuksen johdolla toimivia EU:n politiikkalaboratorioita, jotta eri pääosastoja voidaan saattaa päätöksentekoprosessin varhaisessa vaiheessa yhteen käsittelemään politiikkoihin liittyviä ongelmia hallinnonalojen rajat ylittävästä näkökulmasta ([57]).

— ETSK suosittaa, että kansalaisten osallistumisen juurruttamiseksi entistä vahvemmin politiikanmuotoiluprosessiin ja yhä mielekkäämmäksi osaksi tätä prosessia laaditaan tulostaulu, josta käy ilmi, mitkä kansalaisten ehdotuksista on otettu toteutettaviksi ja – jos näin ei ole tehty – miksi ne on ohitettu.

Nimenomaan jäsenvaltiotasoa koskevat ehdotukset:

— Jotta muissa osioissa hahmoteltuihin oikeudenmukaisen siirtymän tarpeisiin pystytään vastaamaan, jäsenvaltioiden olisi vahvistettava asianomaisten julkisten palvelujen toiminnallisia valmiuksia antaa tehokasta ohjausta ja tukea oikeudenmukaisen siirtymän politiikkojen täytäntöönpanoon ([58]).

— Voimassa oleva lainsäädäntö, jossa säädetään tiedonsaantia ja kuulluksi tulemista koskevista oikeuksista, on pantava kansallisella tasolla tehokkaasti täytäntöön.

Elinkeinoelämä ja yritykset

4.9 Elinkeinoelämä ja yritykset (erityisesti pk-yritykset) siirtymän edistäjinä.

Ehdotukset:

— Olisi edistettävä yrittäjyyttä – erityisesti alueilla, joilla on siirtymähaasteita, ja aloilla, jotka edistävät ilmasto- ja ympäristötavoitteita – kiinnittäen erityistä huomiota naisten yrittäjyyteen. Tässä tarkoituksessa annettavassa tuessa olisi yhdisteltävä taloudellisia toimenpiteitä, kuten avustuksia, lainoja tai pääomarahoitusta, ja muita kuin taloudellisia toimenpiteitä, kuten koulutusta ja neuvontapalveluja, yritysten elinkaaren eri vaiheisiin räätälöityinä. Tuen olisi oltava osallistavaa ja aliedustettujen ja muita heikommassa asemassa olevien ryhmien saatavilla ([59]). Yrittäjyyden tehokkaan tukemisen kannalta on olennaisen tärkeää, että investoimiseen ja yritysten perustamiseen on asianmukaiset edellytykset.

— Jäsenvaltioiden olisi helpotettava etenkin ilmasto- ja ympäristötavoitteiden hyväksi toimivien mikro- ja pk-yritysten rahoituksensaantia ja markkinoille pääsyä ottaen erityiseksi huomion kohteeksi yhteiskunnalliset yritykset, jotta edistettäisiin laadukkaiden työpaikkojen luomista kaikille. Huomiota olisi kiinnitettävä etenkin alueisiin, joihin siirtymä vaikuttaa eniten, ja aloihin, jotka tukevat siirtymätavoitteiden saavuttamista ([60]).

— Olisi parannettava pk-yrityksiä edustavien työnantajajärjestöjen valmiuksia 1) neuvoa yrityksiä liiketoimintamallien viherryttämisessä ja kestävöittämisessä ja 2) toimia työmarkkinaosapuolena suhteissa päätöksentekijöihin sekä työmarkkinavuoropuhelussa.

— Työpaikkademokratian edistämiseksi voidaan kannustaa soveltamaan monipuolisia liiketoimintamalleja, myös vastuullisen omistamisen (*steward ownership*) kaltaisia kierto- ja osuustoimintaperiaatteeseen perustuvia malleja.

— Yksityisellä sektorilla olisi edistettävä oikeudenmukaisen siirtymän strategioiden nivomista hiilestä irtautumiseen tähtääviin toimiin siten, että ammattijärjestöt pääsevät osallistumaan hyvissä ajoin ja tehokkaasti. Toteuttamalla tällaisia strategioita yritykset voivat ennakoida vihreän siirtymän vaikutuksia toimintaansa ja henkilöstöönsä ja löytää uusia mahdollisuuksia.

([55]) *The European Green Deal and the "Leave No One Behind" principle*.
([56]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([57]) *A policy cycle 2.0 for the European Commission*.
([58]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([59]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([60]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.

Rahoitus ja investoinnit

4.10 ETSK on vakuuttunut siitä, että riittävät investoinnit ovat olennaisen tärkeitä oikeudenmukaisen siirtymän politiikkakehyksen toteuttamisen kannalta, ja painottaa, että käytettävissä olevat varat on kohdennettava nykyistä paremmin ja hyödynnettävä tehokkaammin.

Ehdotukset:

— Vihreää siirtymää varten tarvitaan eurooppalainen investointisuunnitelma, joka vastaa mittakaavaltaan komission strategioissa arvioituja investointitarpeita. Valtavien investointitarpeiden takia on myös kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota julkisiin investointeihin, jotta siirtymään saadaan vauhtia. ETSK panee tässä yhteydessä kiinnostuneena merkille, että komissio on ilmoittanut tekevänsä ehdotuksen Euroopan kilpailukykyrahastosta.

— Investointeja on ohjattava nimenomaan sellaisille alueille ja niiden yksilöiden ja haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien auttamiseksi, joihin siirtymä vaikuttaa eniten. Tehtävien investointien on oltava tuottavia ja kestäviä.

— Voidaan harkita ehdollisuuksia sen varmistamiseksi, että varat jaetaan määriteltyjen periaatteiden mukaisesti. Tässä tarkoituksessa voitaisiin soveltaa etukäteen ”ei merkittävää haittaa” -periaatetta ja koheesioon kohdistuvien haittavaikutusten välttämisen periaatetta sekä asettaa ”ei sosiaalista haittaa” -periaate ja soveltaa sitä ja edellyttää myöhemmin sen osoittamista, että loppujen rahoitusvarojen saamisen edellytykset täyttyvät. Tarpeesta asettaa ”ei sosiaalista haittaa” -periaate voitaisiin keskustella asianomaisten sidosryhmien kesken.

— EU-tason rahastoja olisi koordinoitava niiden tavoitteet yhteen vetävässä strategisessa kehyksessä, jossa jäsenvaltioiden olisi helpompi saada käsitys tarjolla olevista vaihtoehdoista. Lisäksi voidaan laajentaa oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja sosiaalista ilmastorahastoa oikeudenmukaisen siirtymän rahoituksen lisäämistä koskevien poliittisten suuntaviivojen mukaisesti. Jäsenvaltioiden olisi edistettävä sosiaalisesti vastuullisia käytäntöjä julkisissa hankinnoissa muun muassa sellaisten sosiaalisten hankintaperusteiden avulla, joilla luodaan mahdollisuuksia henkilöille, joihin vihreä siirtymä vaikuttaa eniten, ja edistettävä samalla myös vihreitä hankintaperusteita ([61]).

— Jäsenvaltiot tarvitsevat niin ikään julkistaloudellista liikkumavaraa voidakseen investoida siirtymään ja toteuttaa sen. Komitea korostaa äskettäin uudistettuun talouden ohjausjärjestelmään liittyen, että riittävän yksityisen ja julkisen pääoman saamiseksi käyttöön vihreää siirtymää ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta varten saatetaan tarvita täydentäviä aloitteita ([62]).

— Jäsenvaltioiden olisi arvioitava ja mukautettava verotusjärjestelmiään ilmastoneutraaliuteen siirtymisestä aiheutuvien haasteiden huomioon ottamiseksi, erityisesti siirtämällä verorasitusta pois työstä ja kaventamalla matalan ja keskitulotason ryhmien verokiilaa siirtyen muihin verolähteisiin, jotka edistävät ilmasto- ja ympäristötavoitteita ([63]).

Työelämän oikeudenmukaista siirtymää koskeva toimenpidepaketti

4.11 ETSK kehottaa laatimaan EU:n toimenpidepaketin työelämän oikeudenmukaisesta siirtymästä, jossa muutoksia ennakoidaan ja hallitaan käyttäen johtavina periaatteina työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja työehtosopimusneuvotteluja ([64]). Pakettiin olisi sisällytettävä jäsenvaltioille suunnatut aihetta koskevat ehdotukset ja erityisesti seuraavat:

— Kartoitetaan osaamistarpeet ja -strategiat sekä arvioidaan samalla perinpohjaisesti valtio-, toimiala-, alue- ja paikallistason sosioekonomiset vaikutukset. Tätä varten tarvitaan riittävää osaamiseen liittyvää asiantuntemusta sekä alueellisia seuranta- ja tukijärjestelyjä yritysten – erityisesti pk-yritysten – ja työntekijöiden auttamiseksi saavuttamaan asetetut tavoitteet. Työmarkkinaosapuolten ja hallitusten olisi tehtävä kartoitus omilla tasoillaan.

— Perustetaan ja pannaan täytäntöön kaikilla edellä mainituilla tasoilla tarkoituksenmukaisia osaamisen kehittämisohjelmia, joiden puitteissa tarjotaan työntekijöille, nuorille, työttömille ja muille haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille (ikäihmiset, vammaiset henkilöt, maahanmuuttajat jne.) tilaisuuksia taitojensa arviointiin ja urasuunnitelmiensa päivittämiseen, työllistettävyytensä ja liikkuvuutensa vahvistamiseen sekä mahdollisuuksien rajoissa oleviin ja toivottaviin työelämäsiirtymiin.

([61]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([62]) EUVL C 146, 27.4.2023, s. 53, kohta 1.12.
([63]) EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.
([64]) EUVL C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj.

— Taataan esimerkiksi palkkatuloja korvaavilla etuuksilla kaikille työntekijöille työsopimuksen luonteesta riippumatta merkityksellinen ja täytäntöönpanokelpoinen mahdollisuus työajaksi laskettaviin koulutustunteihin, joista saa täyden korvauksen. Naisten ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien mahdollisuutta saada koulutusta tulee edistää erityistoimenpitein.

— Varmistetaan, että yritystasolla otetaan sovellettavien sääntöjen mukaisesti käyttöön tehokkaat järjestelmät työntekijöiden osallistumista, heille tiedottamista ja heidän kuulemistaan varten ja että työehtosopimusneuvottelujen kattavuutta laajennetaan erityisesti kehittyvillä aloilla ja vähimmäispalkkoja koskevan direktiivin vaatimukset huomioon ottaen.

— Nivotaan oikeudenmukaista siirtymää koskevat aloitteet osaksi Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ja eurooppalaisen ohjausjakson täytäntöönpanoa. EU:n ja sen jäsenvaltioiden olisi taattava asetuksen (EY) N:o 883/2004 mukaisesti vapaa liikkuvuus sosiaaliturvan suhteen, kun työntekijä siirtyy toiseen jäsenvaltioon.

— Luodaan yrityksille vahvat kannustimet korjata osaamisvajeita ensisijaisesti tarjoamalla nykyiselle henkilöstölleen ammatillista täydennyskoulutusta ja laatia, julkaista sekä päivittää säännöllisesti siirtymäsuunnitelmia, joissa ennakoidaan muutoksia ja kehitellään strategioita mahdollisten vaikutusten hallitsemiseksi. Edistetään oppisopimus- ja koulutusmaksuihin kohdistuvien rahoitusosuuksien korottamista kansallisten mallien mukaisesti, jotta niistä saadaan aluetasolle osarahoitusta työntekijöiden kouluttamiseen.

— Koordinoidaan rakenneuudistusten ennakointia, valmistelua ja hallintaa asianomaisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa kunkin tahon valmiuksien ja toimivaltuuksien mukaisesti ja tarkoituksenmukaisena ajankohtana. Näin on määrä varmistaa, että työntekijöitä varten kehitellään työpaikanvaihdospolkuja painottaen omalla alueella pysymiseen liittyvien oikeuksien suojelua ja kunnioittaen työntekijöiden tahtoa jäädä omalle alalleen.

Bryssel 5 päivänä joulukuuta 2024.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE